

ԲԱՅԱՆԻՆԻ
ՍԽԻՐԻԱՅՈՒՐ 60 Գ. ՈՍԿԵՂԻ.
ՎԵՑԻԱՄԱՆԱՅ 35 Դ. Ե
ԱՐՏԱՀԱՆ. ԵՂԻ. 4 ՅՈՒՐ
ՎԵՑԻԱՄԱՆԱՅ 2,50 Դ.
ԻՐԱԳԵՆԻ ՊՐԱԿ. 1 ԱՅԳ. ՈՍԿԻ
8ԵՐ ԵՆ 8ԵՐԵՆԻ 2. ՊԱՆԿԱՆ
2ԵՌԻԲԵՅՆԱՅ 3,50 Դ. ԵՐԱՆԻ

ԱՅՏՈՂԱԿ

2ՈՐԵՔՆԱԲԹԻ
15
ՅՈՒՆԻՈՒՐ
1930
«AZTAG»
JOURNAL ARMÉNIEN
B. P. 587
BEYROUTH, G. L. B.
Directeur - Propriétaire
HAIG BALKAN

Գ. ՏՄԻՐԻ
ԿԻ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՈՒ 2ՈՐԵՔՆԱԲԹԻ ԵՆ ԵՄԲԱԹ ՕՐԵՐԻ
ԹԻՒ 265

ՄԻՐԱԳՐԱԿԱՆ

ՓՐԻՆԵՔ ՄԵՐ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Քիչ անդին մանրամասնութեամբ կը հրատարակենք վերջերս թերթիայէն վտարուած գաղթականներու իրական կացութիւնը պարզող տեղեկագիրը:

Հասնող գաղթականներու մեծամասնութիւնը ցարդ կը մնայ հասիչէ և Գամբլըի շրջաններուն մէջ, իսկ մնացածները Հալէպ եկած և տեղաւորուած են հայկական վրանաքաղաքներու մէջ և 350 հոգի ալ էսսառ փաշայի շէնքին մէջ: Մէկ ակնարկով կարելի է ըսել որ մեծամասնութիւնը այս գաղթականներուն աւուր հացի կարօտ են և մեծ գոհողութիւններ կը պահանջեն ազգէն, մինչև որ քիչ չափ ծանօթանան տեղւոյն պայմաններուն և լեզուին և կարենան գործ հայթայթել իրենց ապրուստը հայթայթելու համար: Հալէպի մէջ արդէն կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը՝ գործ ապահովելու համար անոնց և ի մօտոյ ի հարկէ բաւական մեղմացած կ'ըլլայ ներկայ թշուառութիւնը, շնորհիւ տարած աշխատանքներու:

Բայց մինչ այդ, խնամատարական մարմինը շատ նուիրական պարտականութիւններ ունի կատարելիք և պէտք է արթնան և անվերջ հետաքրքրուի մեր այս թանկագին խնայողներով: Առաջին և անմիջական գործը պէտք է ըլլայ էսսառ փաշայի շէնքին պարպումը, ուր խնդրուած 350 գաղթականները չափազանց ուղբերգական և թշուառ վիճակ մը կը ներկայացնեն: Մասնաւոր կարգադրութիւններ պէտք է ըլլան հիւանդներու համար և անոնք աւելն գնով պէտք է խնամուին հիւանդանոցներու մէջ: Խնամատարութեան կողմէ յատկացուած ապուրի գրութիւնը և մի միայն 160 հոգիի բաժնի հանուարը անբաւական է, դեռ շատիւ կան, որոնք անկապէս կարօտ են և ոչ ապուր կ'ստանան և ոչ ալ ներկայական ապաստ: Անհրաժեշտ է նաև մասնաւոր պաշտօնեայ մը՝ հետաքրքրուելու համար անոնց առողջական վիճակով և մաքրութեամբ:

Գաղթականաց Խնամատարական Մարմինը նմանապէս պէտք է անտես առնէ և առաջին հերթին չի հետաքրքրուի նաև մասնակներու և պատանիներու զարդակական խնդրով, որոնք դժբախտաբար թրքական դժոխքին մէջ ո'չ դպրոց տեսած են և ոչ ալ ըրութիւն:

Իսկ ամենէն կարեւոր և էական աշխատանքը, որ կրնայ իսկապէս հայափրկութիւն նկատուի, Հասիչէ-Գամբլըի շրջանին մէջ գտնուող 350—500 ընտանիքներուն հոգին ու արօրին կապուելին է: Պէտք եղածին չափ հող արգէն կը տրամադրեն հովանաւոր և տեղեկան բարեխնամ կառավարութիւնները, որոնց անկեղծ և գուրգուրուած վերաբերմունքին շնորհիւ ալ արդէն հանգիստ ու ապահով կ'ապրին մեր բեկորները: Կը մնայ ուրեմն օր առաջ կազմակերպել հողամշակութեան աշխատանքը: Սպասել որ օտարները զբաղին այդ հարցով և անոնք ընեն ամէն կարգադրութիւն, շատ աղիտաբեր արգիւնքներ կրնայ յառաջացնել յառաջիկային: Չենք արամարհեր ի հարկէ օտարներու օժանդակութիւնն ու հետաքրքրութիւնը, բայց իրականութիւնը այն է որ մենք միայն կըրնանք հասկնալ մեր ցաւերը:

Ստարը միշտ հաշիւէն դուրս պէտք է մնայ:

Այս գատողութեամբ ուրեմն պէտք է մօտենանք զետեղման գործին և ոչ թէ սպասենք որ օտար կազմակերպութիւններ իրենց կարելի միջոցներով մասնակցութեան բաժին բերեն:

Եւ արդէն այնքան հսկայ գումարներն չեն պահանջուիր 4—500 ընտանիքներու տեղաւորման համար, նուազաբանքին համար հաւիւր հազարաւոր տօլարներ տրամադրող հայութիւնը, շատ դուրսութեամբ կրնայ տրամադրել 10—15 հազար ոսկի իր թիւրքիայէն վտարուած արէտեայ և եղբայրներուն տեղաւորման համար:

Ուրեմն բաւական է միայն կազմակերպել գործը: Բարեգործականը առանձին կրնայ զուլի հանել այս գործը, առանց բանալու իր դրամարկիւրն դռները: Մի միայն հրապարակ զալ և ժողովուրդին օժանդակութեան դիմել հարկ է: Մեր ժողովուրդը որ միշտ գիտցած է դնահատել ազգաշինութեան բոլոր ձեռնարկները, անգամ մը ևս ցոյց պիտի տայ միևնոյն ոգին: Ո՞ր հայն է որ չպիտի ուղէ բաժին հանել իր ունեցածէն յաջողցնելու համար այս նուիրական գործը:

Ամէն յոյս և հաւատք ունինք որ գաղթականաց խնամատարական մարմինը իր բոլոր կարելիութիւնները ի գործ պիտի դնէ ուղղակի գործի անցնելու և իրականացնելու համար իր ծրագրերները: Միայն թէ անհրաժեշտ է արագ և վճռական ըլլալ, չի յառաջացնելու համար նոր անախորժութիւններ և բարդութիւններ, որոնք կրնան վտանգել մեր նորապա բեկորներուն հանդիսուն ու գոյութիւնը:

Ա Ջ Դ

Տօնական օրերու պատճառաւ ու նաև Պ. Տնօրէնին քաղաքէս բացակայութեանը հետեանօք «Ազգակ» երկու անգամ չ'ընցաւ հրատարակուել, որու համար խմբագրութիւնն ներողութիւն կը խնդրէ իր յարգելի ընթերցողներէն, և կը խոստանայ իր պարտքը վճարել առաջին յարմար առթիւ:

Հ Ա Յ Ա Թ Ե Ր Թ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԻ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՈՒ 2ՈՐԵՔՆԱԲԹԻ ԵՆ ԵՄԲԱԹ ՕՐԵՐԻ

ԹԻՐԻՔԻԱՅԼԸ ՎՊԱՐՈՒՄԸ Հայերու Իրական Կացութիւնը

ՑԱՐԴ 3000 ՀՈԳԻ ՀԱՍԱԾ ՏԵՂԱԽՈՐՄԱՆ ԱՅԽԱՏԱՆՔԻ ՊԵՏԵԸ ԽՆԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ ՍՈՐՄԻՆԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵ

Թերթիս ՏԵՐ ԵՆ ՏԵՐԵՆԸ ՈՐ ՀԻՆՍԻԱՅԻՆ ՍԻՐԻԱ մեկնած է, թեղւոյն վրայ բնակու համար Թիւրքիայէն վտարուած գաղթականներու իրական կացութիւնը, մեզ դիմաց է հետեւելով ընդհանրապէս և հետաքրքրական տեղեկագիր:

Գժարգաբար ցարդ լիակատար և մանրամասն տեղեկութիւններ չի հրատարակուեցան վերջերս Թիւրքիայէն վտարուած գաղթական հասարակութեան կացութեան մասին: Մասնաւոր սխալներուն մէջ երևցած էր որ կտոր լուրերն ու թղթակցութիւնները որոշապէս չի կրցան յուսարանել հարսութիւնը և պատկերացնել ամբողջ նկարը լիակատարութեամբ:

Մեր Թիւրքիայի սխալներուն նուրաւ չափով պիտի աշխատինք ընթերցողներուն ներկայացնել Հալէպ և Գամբլը-Հասիչէ աղապատանած վերջին գաղթականներուն ճշգրիտ վիճակն ու կացութիւնը:

Ծարդ Թիւրքիայէն Սիւրիական սահման հասնող գաղթականներու ընդհանրութիւն է 3000 հոգի, որոնցմէ 1800 հաստատուած են Գամբլը, Հասիչէ, Ամուտա և Գարա-մանիէի շրջանները, իսկ մնացածը անցած երկու ամսուան ընթացքին մաս առ մաս եկած և հաստատուած են Հալէպ:

Իւրաքանչիւր շրջանի մէջ ապաստանած գաղթականներու ներքին կացութեան մասին չի խօսած, համառօտակի կերպով բացարձակ անոնց տեղաբնակութեան և վտարման պատճառներն ու իրադարձութիւնները, որ պատճառ են մեզ այդ դժբաղդ գաղթականները և որոնք կը հաստատուին բոլոր շրջաններէն վտարուած զօներու կողմէ:

Առաջին տեղահաններն են իւրաքանչիւր շրջանի գիւղերուն մէջ և քիւրդ պէնդու ազգաբնակներուն մէջ երկրագործութեամբ պարագայով հայ ընտանիքները, որոնք օր մը, ասուստուան, յանկարծ անակնկալ այցելութիւնը կը վայելեն թրքական զապիւններու և որոնցմէ հրաման կ'ստանան չուտով դարապիտ հաւաքուելու: Հակառակ զիջողներու խնդրանքին և քանի մը ժամ միայն արօտնութիւն շնորհելու պաշտօնաբեր, գաղթականները անդրգուշակութեամբ կը վայելեն թրքական զապիւնները և որոնցմէ հրաման կ'ստանան չուտով դարապիտ հաւաքուելու: Հակառակ զիջողներու խնդրանքին և քանի մը ժամ միայն արօտնութիւն շնորհելու պաշտօնաբեր, գաղթականները անդրգուշակութեամբ կը վայելեն թրքական զապիւնները և որոնցմէ հրաման կ'ստանան չուտով դարապիտ հաւաքուելու:

Երկրային Հասիչէ և այդ շրջաններու մէջ գտնուող 390 ընտանիքներ, որոնք 1800 հոգի կը հաշուեն, բոլորն ալ մայրաքաղաք վարակուած են և 150է աւելի երախտներ զո՞տուած հարսանիքի Սիւրիա Գամբլը և Ամուտա խիտ մայրաքաղաքներ են և կը վայելեն որ մասնաւորապէս աւելի մեծ աւերներ գործէ հետզհետէ, և թէ անմիջական օգնութիւն չի փութացուի անոնց, թէպէտ ներկայիս անոնք մննլ և անօթին չեն, բայց հազիւ մէկ երկու ամիս կրնան զիմանալ այս տխուր կացութեան, եթէ որոշ կարգադրութիւններ և միջոցներ ձեռք չ'առնուին: Այս հոսանք գաղթականներ կը պատմեն որ մօտ 100 ընտանիքներ ևս պատրաստուած են մեկնել, որոնք մինչև գարուն անպատճառ սահման կը հասնին: Այս հաշուով Հասիչէ-Գամբլը 500 ընտանիքներ պիտի գտնուին և որոնք մասին, Գաղթականաց Խնամատար

ԹԻՐԻՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ Կողմէ Գրական ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՆՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Նախորդ յօդու ամիս մէջ դրած էի թէ Թիւրք կառավարութեան կողմէ դրաւուած և ֆրանսական հոգատարութեան տակ դրուած պետութիւններու քաղաքացիներու պատկանող կառուածներու խնդիրը էնկիւրիի մէջ կատարուած վերջին բանակցութիւններու հետեւեալով լայնորովին նոր այժմէութիւն մը ստացած է: և խօսքը մասնաւորաբար չ'այսպատկան կառուածներու, մեր դատը և մեր անմիջական իրաւունքները պաշտպանելու համար, սխիւթմով կը աշխատանքի, յարատեւ ջանքերով, անհիշուող կորուրի և հաստատ հաւատքի անհրաժեշտութիւնը և պէտքը չեղած է:

Մինչև հիմա կառուարուած հետապնդող մեղքին ու հանգամանքին վերաբերեալ խորհրդածութիւններ և յետ այսու կառավարութիւք գործունէութեան կազմակերպութեան և ուղղութեան մասին իմ անձնական տեսութիւններս յստակեցնելու ամիսներէ առաջ յայտարարուած հարաւոր մարմին կողմէ, Հասիչէ-Գամբլը գրկուած պատուիրակութիւնը իր տեղեկագիրն մէջ հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի:

«Յիշելու 500 ընտանիքը տեղաւորելու, լուծ և լծակի տէր դարձնելու և մինչև Յուլի ամսը տեղաւորելու համար, ընտանիքը զուլի 15ական ոսկի հաշուելով 7500 ոսկի կարիք կայ: Թող տեղէն մեզ յայտարարելու որ Սիւրիահայութեան և առհասարակ բոլոր գաղթականութեան պարտականութիւնն է անոնց տեղաւորելու և տեղաւորելու համար, որոնք պարկեշտ, մաքուր և հարազատ հայեր են: պէտք չէ կարծել որ ասոնք իրենց մայրենի լեզուն կորսնցնող և մասամբ այսպանեղ հայեր են, ընդհանրապէս շատ չարքաշ և վտանգելի են և ուժեղապէս կ'ապուած են իրենց հայ աւանդութեանը:

«Վերջինսն է ամալ ըսենք որ այս քրտախօս հայերը ունէ զինով համաձայն չեն աւելի հոգու վայրեր հաստատուելու գաղափարին կը փախաբերին տեղաբնակութեան հայրենիքին մօտիկ վայրերուն մէջ և չեն ուղեր հետանալ այդ սահմաններէն: Իրենց մէջ ամուր է այն հաւաքը թէ օր մը անհուշուող կը վերադառնան իրենց հայրենիքը: Կայուած են ազգին և մեծ յոյս կը տածեն որ հայ ազգը զիրենք չի լքեր և կ'ընէ անհրաժեշտ, որպէս զի իրենք ապրին, օգտակար ըլլալով թէ ազգին և թէ վերինը հովանաւորող պետութեան: Աւելցնենք որ ասոնց համար եղած ունէ օժանդակութիւն չ'պիտի ընդունին իրեն նպատակ և այժմէն խօսք կուտան որ իրենց համար ըլլալիք օժանդակութիւնը 3-4 տարուան ընթացքին կը վերադարձնեն:

Ահա այս է իրական կացութիւնը Հասիչէ-Գամբլը գտնուող գաղթականներու, որոնք եթէ անմիջական օգնութիւն չ'առնուի և եւտի յատկապէս պարսկական ցանքին համար կարգադրութիւններ չ'ընեն, 500 ընտանիք խոր թշուառութեան պիտի մատուան: Ամենէն կարեւոր և չուտափոխելի աշխատանքներ պէտք է կատարուին ասոնց հոգին կապուելու և թղթակցութեամբ օժանդակութեամբ հոգը արդէն գրեթէ պատրաստ է և հովանաւոր պետութիւնը ամէն զիւրութիւնն կը կ'ընծայէ և չափազանց զուրկուած վերաբերմունք ցոյց կուտայ անոնց հանդէպ: Մեղի կը մնայ հոգալ անոնց ծախքերն ու զանապան կարգադրութիւնները: (Շար.)

զաքական տեսակետով: Թէպէտեւ այս յօդուածներուն մէջ «կայուած» ական հարցը բարձր կը դրածուած, անկախ կ'ընեն ո՞ր համառօտագրութեան համար միայն: «մինչև» իրականին մէջ այս հարցը կը վերաբերի թէ՛ չարժուէն և թէ՛ ալ անհարժ ստացուածքներու: Այս պարզ-տիկ բացատրութիւնը տալէ վերջ, կ'անցնիմ հարցին պատմականին:

Իսկապէս, հայոց «բերալ» զոյքերը» պատմութիւն մ'ունին, որուն ծագումը պէտք է փնտել վերջին ընդհանուր պատերազմին մեր ազգին և գոյութեան համար բացած սև և կարմիր էջերուն մէջ: Հայկական տարազգութիւնը ծրագրող և կազմակերպող ուղեղները ծրագրեցին նաև հայապատկան բուսացուածքներու օրէնքի գիմակին տակ ծաղուած պաշտօնական թախանը: Սա անտարակոյտ և անհրաժեշտ է որ հարստահարելու ու իրաւադրելու գիտութիւնները հայրենիքին մեծ իրաւունք ունեցած են հայկական ճշմարտի յղացումին, ծնունդին և ատոր զարգացումին մէջ: Ինչպէս որպէս պատմութեան արձանագրած բոլոր պատերազմներուն, ցեղային կոիւններուն ու ազգային տարւոյն իրենցինքն մէջ տնտեսական գործունէրը հոգեկան և քաղաքական գործունէրը համահասարակ կերպով դեր կատարած են շնորհապէս ալ հայկական դարաւոր և պարբերական կոտորածներու մէջ նոյն գործունէրը յաճախ հանդիսանալու են իր սկզբնապատճառը արդէն և հրաժարուող անոր ծաւալման Շատ բնական է որ արդիւնաբերող, աշխատանքի և յառաջդիմութեան մարմալով տոգորուած հայը իր բարեգործ, ոչ-աշխատանքի և յետադիմ հարեաններուն նախանձը պիտի գրգռէ և անոնց յախտակից անորմականներուն նշանակալի պիտի դառնար:

Սոյն ամիսներին ճշմարտութիւնները անգամ մ'ալ փաստացի կերպով ապացուցանելու համար, իմ-թիւնտեսան թիւք կառավարութիւնը հայոց տեղահանութեան հարցը անոր ծաւալման Շատ բնական է որ արդիւնաբերող, աշխատանքի և յառաջդիմութեան մարմալով տոգորուած հայը իր բարեգործ, ոչ-աշխատանքի և յետադիմ հարեաններուն նախանձը պիտի գրգռէ և անոնց յախտակից անորմականներուն նշանակալի պիտի դառնար:

Սոյն ամիսներին ճշմարտութիւնները անգամ մ'ալ փաստացի կերպով ապացուցանելու համար, իմ-թիւնտեսան թիւք կառավարութիւնը հայոց տեղահանութեան հարցը անոր ծաւալման Շատ բնական է որ արդիւնաբերող, աշխատանքի և յառաջդիմութեան մարմալով տոգորուած հայը իր բարեգործ, ոչ-աշխատանքի և յետադիմ հարեաններուն նախանձը պիտի գրգռէ և անոնց յախտակից անորմականներուն նշանակալի պիտի դառնար:

պարտադայ մը դիտ կը մտառանչէր, թէ իրապէս
Ռասպուժինի ընկերակցութեամբ օրիորդը պահեմացի-
ներուն մօտ գացած էր:

U. 27 U. 4th